

Ari Korhonen

Kunnille ja verkostoille

Ukrainalaisten tuleminen Suomeen - muuttuva tilanne ja oikeus palveluiden saamiseen

Passilla maahantulijat (3 kk)

Ukrainasta voi tulla EU-alueelle viisumivapaasti biometrisellä passilla. Henkilöllä on oikeus oleskella maassa matkailu, lomailu tms. tyyppisessä tarkoituksessa. Henkilöllä ei ole oikeutta julkisiin palveluihin poislukien kiireelliset sosiaali- tai terveyshuollonpalvelut.

Maahanmuuttoviraston (Migri) verkkosivuilla on ohjeet Ukrainasta Suomeen saapuville. Ohjeissa on kuvattu tiiviisti, mitä mahdollisuuksia Suomessa oleskeluun on. <https://migri.fi/-/toimintaohjeita-jos-saavut-ukrainasta-suomeen>

Ukrainasta paenneet eivät ole juurikaan hakeneet vielä turvapaikkoja tai muita oleskelulupia. Tämä lienee luonnollinen syy. Moni on joutunut pakenemaan kotimaastaan ja ajattelee ehkä palata takaisin heti, jos se on mahdollista. Tulevaisuudensuunnitelmat riippuvat siitä, miten sota Ukrainassa jatkuu ja päättyy.

Laki ei estä kuntaa järjestämästä palveluita harkinnanvaraisesti, mutta tällöin kunta ei voi hakea korvauksia ao. palveluiden järjestämisestä. Lisäksi on huolehdittava yhdenvertaisuuden toteutumisesta kaikissa vastaavassa asemassa oleville. Esimerkiksi lääkereseptien uusimista tai neuvolapalveluita tiedetään jo kysytyin. Lähtökohtaisesti jos henkilö ei ole turvapaikanhakija, on majoitus järjestettävä itse.

Tilapäisen suojelun direktiivin käyttöönottamisesta tulee päätöksiä pian. Tämä selkeyttää tilannetta järjestettävien palveluiden osalta. Tilapäisen suojelun direktiivistä on erillinen kohta tässä muistiossa.

Kuntiin on tullut ilmoituksia saapuneista ukrainalaisista ja jotkut kunnat ovat myös pyytäneet tulijoita ilmoittautumaan. Tällä hetkellä

maahan tulleista ukrainalaisista ei pidetä rekisteriä, koska he eivät ole turvapaikanhakijoita. Oletettavammin tilanne tulee jatkossa muuttamaan. Maahanmuuttovirasto on ottanut 3.3.2022 käyttöön ilmoituslomakkeen, johon pyydetään kuljetuksia järjestäviltä ennakkotiedot Ukrainasta saapuvista kuljetuksista.

Perusopetus ja varhaiskasvatustalvet

Perusopetuslain (1998/628) 4§:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Säännös koskee myös turvapaikanhakijoita, joilla on oikeus perus- ja esiopetukseen, mutta ei oppivelvollisuutta.

Varhaiskasvatustalvin 6 §:n 3. momentin mukaisesti kunnan on huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle. Kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle.

Tilapäinen oleskelu (3 kk) matkailun, vierailun tms. syyn vuoksi ei lähtökohtaisesti oikeuta perusopetus- ja varhaiskasvatustalveluiden saamiseen. Tilanne kuitenkin muuttuu, jos henkilö (perhe) hakee turvapaikkaa, jolloin talvet tulee järjestää perus- ja esiopetuksen osalta sekä tilanteesta riippuen myös varhaiskasvatuksen osalta.

Oletettavimmin myös tilapäisen suojelun perusteella maassa oleskeleville on järjestettävä perusopetus- ja varhaiskasvatustalvet. Tilanne tulee selkiytymään tilapäisen suojelun direktiivin käyttöönotton myötä. Kuntien on syytä seurata tilannetta ja varautua tilanteen muuttumiseen ainakin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen osalta.

Tarkempia tietoja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen osalta voi kysyä Kuntaliiton hyvinvointi- ja sivistysyksiköstä.

Työntekijän oleskelulupa

Ulkomaalainen henkilö voi hakea työlupaa Suomeen. Tavallisesti henkilö on hakenut luvan ennen Suomeen tuloaan, mikä ei nyt ole ollut mahdollista. Oleskelulupa työntalon perusteella tarkoittaa

säännöllisiä tuloja. Tällöin henkilöt saavat kotikunnan ja ovat oikeutettuja normaaleihin palveluihin oleskelulupansa aikana.

Turvapaikanhakija

Ukrainasta Suomeen tulleet voivat hakea turvapaikkaa. Turvapaikanhakijat ohjataan vastaanottokeskuksiin, jossa he odottavat turvapaikkapäätöstä. Vastaanottokeskus järjestää turvapaikanhakijoille lain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Kunta on velvollinen huolehtimaan kunnassa olevien lasten perusopetus- ja varhaiskasvatustalpalveluista kuten edellä on kerrottu.

EU:n tilapäisen suojelun direktiivin aktivoiminen Ukrainan sotaa pakenneiden suojelun varmistamiseksi

Euroopan komissio on ilmoittanut, että se aikoo ehdottaa tilapäisen suojelun direktiivin aktivoimista seuraavassa EU:n neuvoston kokouksessa (oikeus- ja sisäasiat) torstaina 3.3.2022. Direktiivillä edistetään myös tilapäistä suojelua saavien henkilöiden vastaanottamisesta EU-maille aiheutuvien vastuiden tasapuolista jakautumista. Direktiivin aktivoinnista päätettäessä jäsenmaat sitoutuvat vastaanottamaan suojelua saavia henkilöitä joko yleisesti tai lukumääräisesti. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on otettava yhteisvastuun periaatteen mukaisesti vastaan henkilöt, joille voidaan antaa tilapäistä suojelua. Siinä säädetään myös menettelystä henkilöiden siirtämiseksi tarvittaessa jäsenmaasta toiseen.

Tällä hetkellä ei ole vielä lopullisesti tiedossa, millä tavoin tilapäisen suojelun status vaikuttaa oikeuteen saada julkisia palveluita. Oletettavasti oikeudet saada palvelua rinnastuvat turvapakanhakijoihin. Tästä kuitenkin tiedotetaan heti, kun asia selkenee lähipäivinä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ari Korhonen

Varautumisen ja turvallisuuden erityisasiantuntija